

РОЗДІЛ 3

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

УДК 347.785

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-4/8>

АВТОРИ ТА ІНШІ СУБ'ЄКТИ ПРАВ НА МУЗИЧНІ ТВОРИ: ОГЛЯДОВИЙ АНАЛІЗ НОРМАТИВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

AUTHORS AND OTHER SUBJECTS OF THE RIGHTS TO MUSICAL WORKS: A REVIEW OF NORMATIVE PROVISIONS

**Бережна А.О., аспірант кафедри права
інтелектуальної власності та корпоративного права
Національний університет «Одеська юридична академія»**

В умовах активного розвитку музичної індустрії та загальної тенденції до глобалізації світових суспільних процесів розширюється коло стосунків, які виникають у процесі реалізації особами майнових прав на музичні твори. Музичні твори є як результатом творчої діяльності, так і об'єктами авторського права і суміжних прав, які у комерційних відносинах виступають предметом продажу і мають ціновий еквівалент, тому їх незаконне використання завдає не тільки моральної шкоди особі, що своєю творчою працею їх створила, а й значної матеріальної шкоди. А отже, у сучасному світі музичний твір вже є не тільки цінним продуктом діяльності людини з морально-духовної точки зору, а й так само з економічної. Система законодавчого регулювання відносин у сфері здійснення авторських прав у музичній індустрії є порівняно новою. Однак нині вже можна говорити про її ефективність та відповідність сучасним тенденціям розвитку цивільно-правових відносин. Таким чином, видається актуальним вивчення правомочностей першоджерела, а саме носія суб'єктивних авторських прав – автора музичного твору та його правонаступників. Автор статті, проаналізувавши нормативні положення вітчизняного законодавства та матеріали судової практики, досліджує немайнові та майнові права, якими наділений відповідний суб'єкт прав на музичні твори, їх обсяг та межі.

Ключові слова: авторське право, автор, права автора, виключне право, співавторство.

In the context of music industry active development and general tendency to globalization of the world social processes, a range of relationships is being widespread that arise from realization of property rights to musical work by people. Musical works are both the result of creative activity and objects of copyright and related rights that in commercial relations act as a subject of sale and have their price equivalent, therefore, their illegal use causes not only moral damage but also considerable material damage to the copyrighters. So in a modern world musical work is not just a high-value product of human activity from moral and spiritual point of view, but from economic as well. The system of legislative regulation of relations in the field of copyright enforcement in the music industry is relatively new. However, at present, we can already talk about its effectiveness and compliance with modern trends in the development of civil-law relations. Thus it is necessary to investigate the competence of the primary source, namely, the carrier of subjective copyright – the author of the musical work and his successors. The aim of this article is exploration those physical persons who, and legal entities which, may acquire, enjoy and exercise protection by copyright or related rights under international norms on copyright and related rights and/or national copyright laws. These are authors and other original owners of copyright, and their successors in title. The author of the article having analyzed doctrinal regulations, norms of law of Ukraine research the notion "author" and the rights granted to authors in respect of their works: economic rights and moral rights.

Key words: copyright law, author, authors' rights, exclusive right, collaborative writing.

Система законодавчого регулювання відносин у сфері здійснення авторських прав у музичній індустрії є порівняно новою. Однак нині вже можна говорити про її ефективність та відповідність сучасним тенденціям розвитку цивільно-правових відносин. У цьому контексті важливим показником є результати практичної діяльності учасників цивільних відносин щодо реалізації належних їм суб'єктивних авторських прав у музичній сфері та їх захисту, в тому числі судами. Таким чином, видається актуальним вивчення правомочностей першоджерела, а саме носія суб'єктивних авторських прав – автора музичного твору та його правонаступників.

Теорія права визначає суб'єктом права того, хто може мати права, бути його носієм. Найбільш загально суб'єкт права визначають таким чином: «Суб'єкт права – це людина або організація чи інше соціальне утворення, які законом наділені здатністю мати суб'єктивні права та нести юридичні обов'язки і, отже, бути учасниками правовідносин» [1].

Право інтелектуальної власності є підгалуззю цивільного права, а отже, ті самі особи можуть бути і суб'єктами правовідносин інтелектуальної власності, що виникають при здійсненні авторських прав. Суб'єкти автор-

ського права – фізичні та юридичні особи, які є носіями суб'єктивних майнових та немайнових прав та обов'язків.

За ст. 7 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі – Закон), суб'єктами авторського права є автори творів, їх спадкоємці та особи, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права [2].

Суб'єкти авторського права, залежно від участі у створенні об'єкта авторського права, поділяються на первинні та вторинні (ст. 435 ЦК України, ст. 11 та ст. 37 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Первинним суб'єктом, якому належить авторське право, є автор твору. Поняття «автор» законодавцем тлумачиться як фізична особа, творчою працею якої створений твір (ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права») [2].

Будь-яка фізична особа незалежно від її віку, громадянства та дієздатності може бути визнана автором твору у правовому полі України, з усіма відповідними правомочностями.

Ст. 31 ЦК України закріплює право малолітньої особи (віком до 14 років) здійснювати особисті немайнові права на результати інтелектуальної, творчої діяльності (зокрема, визначені ст.ст. 423, 438, 458 ЦК, ст. 14 Закону

«Про авторське право та суміжні права») [3]. Особи віком від 14 до 18 років, що згідно зі законодавством мають неповну цивільну дієздатність, поряд із немайновими правами, мають юридично закріплену згоду самостійно і на власний розсуд здійснювати майнові права на твір, у тому числі, одержувати винагороду за його використання і розпоряджатися цією винагородою. Авторські права недієздатних осіб здійснюють опікуни як законні представники такої особи.

Цікавою у контексті досліджуваної теми є ч. 2 ст. 435 ЦК України, яка закріплює правомочність юридичної особи бути суб'єктом авторського права. Юридична особа не може бути автором твору, адже він створюється тільки творчою працею фізичних осіб, однак вона може набути майнові авторські права на підставі договору з автором або на підставі закону (наприклад, ст. 429 ЦК України щодо службових творів у разі відсутності договору між автором та роботодавцем). Отже, юридична особа, набуваючи майнові права на твір за договором або законом, є вторинним суб'єктом авторського права. Більшість творів належить юридичній особі на підставі договорів про передачу виключних майнових авторських прав чи з підстав виконання автором службового завдання [4, с. 43].

Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається його спеціальне оформлення (реєстрація), а також виконання будь-яких інших формальностей (ч. 2 ст. 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Законодавство України закріплює і визнає принцип презумпції авторства на твір, відповідно до якого за відсутності доказів іншого автором вважається особа, зазначена звичайним способом як автор на оригіналі або примірнику твору (ст. 435 ЦК України, ст. 11 Закон України «Про авторське право і суміжні права»). А отже, особа, зазначена звичайним способом як автор на оригіналі або примірнику твору, вважається його автором, якщо інше не буде встановлено в судовому порядку.

Особисті немайнові права автора, передбачені ст.ст. 423 і 438 ЦК та ст. 14 Закону. Вони не можуть бути передані (відчужені) іншим особам (за винятком, встановленим законом – ст. 423 ЦК). Особисті немайнові права автора не залежать від майнових прав. Тому в разі передавання виключних майнових прав на твір особисті немайнові права належать авторові твору (крім випадків, встановлених ст. 423 ЦК (крім права на недоторканість твору – ст. 439 ЦК). Особисті немайнові права автора охороняються безстроково.

За змістом ст. ст. 424, 426 Цивільного кодексу України, суб'єкт права інтелектуальної власності вправі у будь-який визначений законом спосіб використовувати об'єкт цього права. Відповідно до положень ст. 440 Цивільного кодексу України і ч. 3 ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (зі змінами, внесеними згідно з Законом України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав»), майновими правами інтелектуальної власності на твір є: виключне право на використання твору; виключне право дозволяти використання твору іншими особами; виключне право забороняти використання твору іншими особами. Виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами дає йому право дозволяти або забороняти, зокрема, публічне виконання і публічне сповіщення творів. Майнові права на твір належать його авторі, якщо інше не встановлено договором чи законом.

Забезпечення економічних інтересів автора є механізмом стимулювання і розвитку творчої діяльності. Ст. 445 Цивільного кодексу України передбачено право автора на плату за використання його твору, якщо інше не встановлено цим Кодексом та іншим законом. Виплата винагороди може здійснюватися в різних формах:

- у формі одноразового (паушального) платежу;
- у вигляді відрахувань за кожен проданий примірник чи кожне використання твору (роялті);
- у вигляді комбінованих платежів, які включають одноразовий платіж та роялті.

Окремо звернемо увагу на одне із спеціальних майнових повноважень у сфері авторського права, яке зазнало правового закріплення у вітчизняному законодавстві не так давно, – право слідування (право на частку від суми продажу оригіналу твору). Відповідно до ч. 1 ст. 27 Закону України «Про авторське право і суміжні права», автор твору образотворчого мистецтва, а у разі його смерті – спадкоємці впродовж строку чинності майнових авторських прав на цей твір користуються щодо проданих автором оригіналів творів образотворчого мистецтва невідчужуваним правом на одержання 5% від ціни кожного наступного продажу твору через аукціон, галерею, салон, крамницю тощо, що йде за першим його продажем, здійсненим автором твору. Цивільний кодекс поширює це право на оригінал художнього твору та оригінал рукопису літературного твору (ч. 1 ст. 448). Виходячи з вищевказаних норм, законотворець не передбачив таке право для музичного твору, хоча однією з форм закріплення музичного твору є нотний запис, перший примірник якого фактично може прирівнюватися до рукопису літературного твору. Адже у ст. 14ter Бернська конвенція визнає право слідування як щодо оригіналів творів мистецтва, оригіналів рукописів літературних творів, так і щодо оригіналів рукописів (нот) музичних творів.

Отже, сам факт використання твору без дозволу суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав є порушенням авторського права і (або) суміжних прав, передбаченим пунктом «а» ст. 50 Закону, за яке пунктом «г» ч. 2 ст. 52 цього Закону передбачена можливість притягнення винної особи до відповідальності у вигляді сплати компенсації. При цьому незначний обсяг порушення авторських прав не є самодостатньою підставою для відмови в наданні захисту порушеного авторського права, оскільки це безпосередньо не передбачено чинним законодавством, що регулює правовідносини у сфері інтелектуальної власності, проте має враховуватися у визначенні адекватних заходів захисту (постанова Верховного Суду від 27.03.2018 р. у справі № 910/8915/17) [5].

Варто зазначити, що авторське право, з огляду на специфічний об'єкт регулювання, покликане задовольнити не тільки інтереси творця, а й суспільства загалом, у зв'язку з чим виступає як механізм гармонізації цих інтересів і забезпечує можливість задоволення інформаційних, освітніх, наукових, культурних та інших суспільних потреб. А отже, за певних умов законодавчо закріплена можливість вільного використання твору без згоди автора та виплати йому матеріальної винагороди.

Принципи вільного використання творів закріплені у ч. 2 ст. 9 Бернської конвенції, відповідно до якої за законодавством країн Союзу зберігається право дозволяти відтворення літературних і художніх творів у певних особливих випадках за умови, що таке відтворення не завдає шкоди нормальному використанню твору і не зачіпає будь-яким необґрунтованим способом законні інтереси автора. Наведене положення, відоме під назвою триступеневого тесту (three-step test), розкриває три основні вимоги, яким має задовольняти вільне використання творів:

- обмеження вільного використання твору певними особливими випадками. Способи і межі вільного використання твору визначаються не довільно, не на розсуд заінтересованої особи, а передбачаються законом, де встановлюється чіткий перелік випадків, за яких таке використання є дозволеним і правомірним [6, с. 69].

- відсутність шкоди для нормального використання твору. Зазначена вимога традиційно пов'язується з економічною конкуренцією: як пояснюють фахівці, конфлікт

із нормальним використанням твору виникає тоді, коли автори позбавляються реальної чи потенційної можливості отримання типової винагороди, яка впливає із загальної комерціалізації творів певної категорії [7, с. 194]. Використання твору суб'єктом авторського права та вільне використання твору третіми особами має здійснюватися різними способами, в різних площинах. Між автором чи іншою особою, яка має авторське право, та третіми особами не має виникати конкуренція щодо використання твору;

– відсутність ущемлення будь-яким необґрунтованим способом законних інтересів автора. Лише надзвичайно важливі суспільні інтереси можуть переважати над авторськими правами і зумовити потребу в такому вільному використанні твору, коли це завдаватиме шкоду інтересам автора. Однак, за загальним правилом, вільне використання твору не має породжувати які-небудь перепони чи здійснювати інший негативний вплив на можливість реалізації прав на твір автором чи іншою особою, яка має авторське право [6, с. 69].

З аналізу нормативних положень (ч. 6 ст. 15, ст. 21 Закону) обмеження майнових прав має відповідати певним вимогам. По-перше, вільне використання може мати місце лише щодо правомірно відтворених творів. Неоприлюднені твори використовуватися іншими особами, за загальним правилом, без згоди автора не можуть. Виняток із цього правила встановлений у ст. 21 Закону. По-друге, при вільному використанні твору має бути дотримана непорушність права на авторство, ім'я і недоторканість твору. По-третє, при вільному використанні твору не має завдаватися шкода нормальному використанню і не мають обмежуватися законні права автора. По-четверте, перелік випадків вільного використання творів встановлюється лише законом і є вичерпним [6, с. 145].

Так, у справі № 910/7092/16 ТОВ «Юніверс Медіа Корпорейшн» звернулось до господарського суду з позовом до ТОВ «Інтерактивний маркетинг» про стягнення компенсації за порушення майнових авторських прав, посилаючись на неправомірне (без надання відповідного дозволу) використання музичного твору у складі аудіовізуального твору. Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду, переглядаючи рішення попередніх інстанцій, зазначив, що відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 21 Закону України «Про авторське право і суміжні права» без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право), але з обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення, допускається, зокрема, використання цитат (коротких уривків) з опублікованих творів в обсязі, виправданому поставленою метою, в тому числі цитування статей із газет і журналів у формі оглядів преси, якщо воно зумовлено критичним, полемічним, науковим або інформаційним характером твору, до якого цитати включаються; вільне використання цитат у формі коротких уривків із виступів і творів, включених до фонограми (відеограми) або програми мовлення. Отже, необхідною умовою правомірного використання цитат (коротких уривків) з опублікованих творів без згоди автора є обов'язкове зазначення імені автора і джерела запозичення в обсязі, виправданому поставленою метою. Разом із тим у цій справі судом першої інстанції досліджено відеозапис програми та встановлено, що автори музики та тексту у спірному уривку тривалістю близько 40 секунд зазначені на початку уривку; в той же час джерело запозичення вказане не було, отже, відповідачем не дотримано вимог, передбачених ст. 21 Закону, і тому спірний фрагмент твору не може вважатися цитатою (Постанова Верховного Суду від 13.03.2018 р. у справі № 910/7092/16) [8].

Перейдемо до дослідження вторинних суб'єктів авторського права. До них належать фізичні та юридичні особи, які не брали участі своєю творчою працею у створенні об'єкта авторського права, проте набули певний обсяг майнових прав на нього відповідно до договору або закону.

До вторинних суб'єктів авторського права належать:

- спадкоємці автора;
- роботодавці, коли твір створений у порядку, визначеному ст. 429 ЦК України;
- замовники.

Різниця між первинними та вторинними суб'єктами авторського права полягає у такому:

- обсяг повноважень вторинного суб'єкта авторського права на твір більш звужений, аніж в автора твору;
- за характером права вторинного суб'єкта є похідними, оскільки перейшли від автора;

– спадкоємці як суб'єкти авторського права на твір набувають це право з огляду на закон або відповідно до заповіту. За законом або за заповітом спадкоємцю належить право на опублікування, відтворення і розповсюдження твору, право на винагороду. Спадкоємець може вирішити питання про використання виданих творів, а також вирішити долю неоприлюднених творів;

– різниця прав спадкоємця та автора проявляється не лише в їх обсязі, але й у терміні дії. Авторське право на твір для спадкоємців діє упродовж 70 років після смерті автора (ст. 446 ЦК України) [9, с. 153].

Питання встановлення, до якої групи суб'єктів авторського права особа належить, є важливим для визначення обсягу майнових та немайнових прав, якими наділений та якими може бути наділений відповідний суб'єкт.

Варто звернути увагу також і на те, що твір може бути створений як одноособово, так і кількома особами. В останньому випадку виникає співавторство.

Співавторство – авторське право на твір, створений у співавторстві, що належить авторам спільно, незалежно від того, становить такий твір нерозривне ціле чи складається з частин, кожна з яких може мати ще й самостійне значення [3]. Виходячи з законодавчого визначення співавторства, можна виділити три основних ознаки співавторства. Співавторами є особи, спільною творчою працею яких створено твір. Авторське право на твір, створений у співавторстві, належить всім співавторам незалежно від того, чи утворює такий твір одне нерозривне ціле або складається з частин, кожна з яких має самостійне значення. Якщо твір, створений у співавторстві, утворює одне нерозривне ціле, то жоден із співавторів не може без достатніх підстав відмовити іншим у дозволі на опублікування, іншому використанні або зміні твору. У разі порушення спільного авторського права кожен співавтор може доводити своє право в судовому порядку (ст. 13 Закону).

Пленум Верховного Суду України «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» рекомендує під час розгляду спорів про співавторство на твір, який утворює одне нерозривне ціле, судам виходити з факту визнання співавторства на момент оприлюднення твору. Це може бути підтверджено волевиявленням співавторів, вираженим у договорах про передачу прав, публічних заявах, листах тощо. Однак при цьому судам необхідно мати на увазі, що авторське право на твір, у тому числі створений у співавторстві, виникає з моменту створення твору. Якщо твір, створений у співавторстві, складається з частин, кожна з яких має самостійне значення, то кожен із співавторів має право використовувати створену ним частину твору на власний розсуд, якщо інше не передбачено договором між співавторами. Особи, які надали автору технічну допомогу (друк, коректування тощо), не можуть визнаватися співавторами твору.

Щодо темпоральних меж, впродовж яких діє авторське право на твір, то такі строки дії авторського права в Україні змінювалися. Так, до 1993 р. строк дії авторського права становив 25 років після смерті автора, а з 1993 до 2001 рр. – 50 років. Нині, відповідно до ч.ч. 1, 2 ст. 28 Закону України «Про авторське право і суміжні права», майнові права на твір виникають через факт його створення, починають

діяти від дня створення твору протягом життя автора та 70 років після його смерті, за винятком випадків, передбачених законом. На відміну від майнових прав, особисті немайнові права (право авторства, право на ім'я і право на захист репутації автора) охороняються безстроково.

Якщо твір був оприлюднений анонімно чи під псевдонімом, який не дає змоги встановити автора та не розкривається, строк дії авторського права для таких творів закінчується через 70 років після того, як твір було оприлюднено. Однак якщо авторський псевдонім не викликає сумнівів щодо особи автора або авторство твору, оприлюдненого анонімно чи під псевдонімом, розкривається до спливу 70-річного строку після оприлюднення твору, такий твір охороняється на загальних підставах [10, с. 83].

Щодо творів, створених у співавторстві, авторське право діє протягом життя співавторів і 70 років після смерті останнього співавтора.

Коли твір є цикловим та/або складається з різних частин, томів, випусків, серій тощо, які оприлюднюються не одночасно, а в різний період часу, строк дії авторського права визначається окремо для кожної опублікованої (оприлюдненої) частини твору.

Якщо твір було вперше опубліковано протягом 30 років після смерті автора, майнові права на такий твір діють протягом 70 років від дати його правомірною опублікування.

Обчислення строків дії авторського права після смерті автора починається від дня смерті автора чи настання подій, зазначених вище, і відліковується з 1 січня року, що слідує за роком, в якому сталася смерть чи відбулася відповідна подія.

Після закінчення строку дії авторського права твори стають "public domain" або суспільним надбанням. Термін "public domain" використовується в теорії права у вузькому та широкому розумінні. У вузькому розумінні поняття "public domain" включає твори, що не охороняються як об'єкти авторського права у зв'язку із закінченням строку дії майнових авторських прав на них, та/або твори, що не підлягають охороні авторським правом. У широкому розумінні до поняття "public domain" включаються також твори, що охороняються авторським правом, але є легітимізованими введенням виключення та/або видачею відповідної ліцензії [11].

Варто зазначити, що чинне законодавство України використовує термін «суспільне надбання» саме у вузькому розумінні. Цивільний кодекс України у ст. 447 передбачає, що після закінчення строку дії виключного права твір науки, літератури чи мистецтва як оприлюднений, так і необнародований переходить у суспільне надбання.

Аналогічну норму містить ч. 1 ст. 30 Закону України «Про авторське право і суміжні права», відповідно до якої закінчення строку дії авторського права на твори означає їх перехід у суспільне надбання.

Суспільне надбання варто розуміти не як сховище матеріалу, який більше не гідний захисту, а як пристрій, який забезпечує роботу решти системи, надаючи доступ до використання цього матеріалу [38, с. 968]. Суспільне надбання – це не просто архів старих творів, а правовий режим, який дозволяє будь-якій особі без отримання дозволу та без виплати авторської винагороди будь-яким способом використовувати твір, що належить до суспільного надбання, за умови дотримання особистих немайнових прав автора цього твору [19, с. 82]. Слід мати на увазі, що Кабінетом Міністрів України надане право встановлювати виплату спеціальних відрахувань за використання зазначених творів на території України. Такі відрахування виплачуються в фонди творчих союзів України, відповідно до Постанови КМУ «Про розміри відрахувань в фонди творчих спілок України за використання творів літератури і мистецтв» від 3 березня 1992 р.

У зв'язку з тим, що строки дії авторського права в Україні змінювалися, можуть виникати труднощі з їх обрахунком щодо переходу твору до суспільного надбання, тож доцільно було б створити базу творів, що перейшли до суспільного надбання, та тих, що перейдуть у суспільне надбання найближчим часом, із зазначенням дати такого переходу.

Підсумовуючи вищевикладене, проаналізувавши нормативні положення, встановлюємо, що первинним суб'єктом авторського права на музичний твір є автор – фізична особа інтелектуальний творець об'єкта (музичного твору). За законодавством України, автором твору не може бути юридична особа будь-якої форми власності. Юридична особа може бути виключно вторинним суб'єктом авторського права, до яких також зараховують спадкоємців автора, роботодавців, коли твір створений у порядку, визначеному ст. 429 ЦК України, замовників. Питання встановлення, до якої групи суб'єктів авторського права особа належить, є важливим для визначення обсягу майнових та немайнових прав, якими наділений та якими може бути наділений відповідний суб'єкт. За характером права вторинного суб'єкта є похідними, оскільки перейшли від автора, їхній обсяг більш звужений, аніж в автора. Первинні та вторинні суб'єкти авторського прав є беніфіціаріями авторсько-правової охорони, тобто охорона творів здійснюється на їх користь, однак у передбачених законом випадках вона може бути обмежена.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільне право України. Підручник. У 2-х кн. / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. Київ : Юрінком Інтер, 1999. Кн. 1. С. 576.
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page>.
4. Бенесюк І.М. ті ін. Посібник для суддів з інтелектуальної власності. Київ : К.І.С., 2018. 424 с.
5. Постанова Верховного Суду від 27.03.2018 р. у справі № 910/8915/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73032985>.
6. Штефан А. Пародія на музичний твір з текстом в порядку вільного використання творів. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2016. № 5. С. 66–74.
7. Senftleben M. Copyright, Limitations and the Three-step Test: an Analysis of the ThreeStep Test in International and EC Copyright Law. The Hague : Kluwer Law International, 2004. P. 194.
8. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 13.03.2018 р. у справі № 910/7092/16. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72764578>.
9. Право інтелектуальної власності: Акад. курс : Підручник для студ. Вищих навч. П68 закладів / О.П. Орлюк, Г.О. Андрощук, О.Б. Бутнік-Сіверський та ін.; за ред. О.П. Орлюк, О.Д. Святоцького. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 696 с.
10. Штефан А.С. Авторське право і суміжні права: особливості правової охорони, здійснення та захисту : монографія. Київ : НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ, ТОВ «НВП Інтерсервіс», 2017. 150 с.
11. Строк придатності авторських прав, або Концепція «public domain». URL: <https://gc.ua/wp-content/uploads/2017/07/Strok-Prydatnosti-avtorskih-prav.pdf>.